

Gemeente van Christus,

Oordelen over anderen, daar gaat het over, vanochtend.

En dat je dat beter niet kunt doen, omdat jij zelf de wijsheid ook niet in pacht hebt. Om in de beeldspraak van Jezus te blijven: we hebben immers allemaal een balk in ons oog...

Dingen als Facebook, Twitter, Instagram en wat al niet meer, daar ben ik allemaal niet mee bekend. Maar via de krant en het journaal krijg ik wel mee hoe op dit soort sociale media de oordelen je om de oren kunnen vliegen. Mensen maken elkaar uit voor rotte vis. Bedreigen elkaar zelfs met van alles en nog wat.

Ook live, in het dagelijks leven hebben velen hun oordeel klaar.

Anti-vaxxers willen ons graag wakker schudden voor het bedrog dat zij duidelijk zien, maar waar ik blijkbaar ziende blind intuït.

De geboosterden worden er zo langzamerhand moedeloos van en ontwijken de discussie maar liever, omdat het een heilloos gebeuren lijkt te zijn: die wappies weten nu eenmaal niet beter.

Sommige politici beoordelen en veroordelen elkaar steeds ongenueanceerder. Ook daar wordt gescholden en bedreigd, soms zelfs met tribunalen.

Nog een laatste voorbeeld: ik herinner me nog goed hoe er in een van mijn vorige gemeente ineens een evangelische wind begon te waaien. Dat was nodig om ons tot levend geloof te brengen. Blijkbaar was ons geloof zonder dat wij dat zelf hadden gemerkt, een zachte dood gestorven.

Ik op mijn beurt vond de manier van geloven van deze club wel érg simplistisch: zó eenvoudig is het in mijn ogen immers allemaal niet. We zijn nooit echt dichter bij elkaar gekomen.

Het zijn maar een paar voorbeelden, die laten zien hoe wijdverbreid dat oordelen over een ander is, bewust of onbewust meestal vanuit de gedachte dat jij het zélf allemaal heel helder ziet. Dat de dingen zijn zoals jij ze ervaart of waarneemt.

Gelukkig heb ik daar zelf geen last van!

Vergeef me het flauwe grapje: daarmee probeer ik het wat te relativieren dat deze neiging om over anderen te oordelen voor mij juist heel herkenbaar is. Zij het dan niet vanuit die gedachte dat ik het zelf allemaal heel helder zie.

We proberen er vanochtend wat zicht op te krijgen waar die neiging om te oordelen over anderen vandaan zou kunnen komen. Bewustwording is immers de eerste stap naar verandering, nietwaar?

En al dat oordelen en veroordelen zorgt voor veel ellende en verwijdering tussen mensen.

Er valt op dit gebied een wereld te winnen.

We hebben zojuist het slot van de Veldrede gehoord. Zo wordt Lucas' versie van de Bergrede die we bij Mattheus vinden wel genoemd.

Het begint allemaal met een korte gelijkenis die over een bepaalde vorm van blindheid gaat.

Over een gemankeerde blik gaat het: wel de splinter zien in andermans oog, maar niet de balk in je eigen oog.

Wie zijn die blinden?

Bij Mattheüs, in de Bergrede, zijn dat bepaalde farizeeën. Ze denken dat ze met hun nogal rigide uitleg van de Thora de enigen zijn die helder zien wat de bedoeling is van Gods woord. Hoe dat in praktijk gebracht moet worden. Wie daar anders over denkt, ziet het toch écht verkeerd!

Maar ze zien zelf niet - of willen niet zien - hoe hun uitleg de mensen ongelukkig maakt. En opzadelt met schuldgevoelens, omdat niemand ooit aan die geboden en verboden kan voldoen.

284 geboden en 365 verboden staan er in de Thora, 613 in totaal. Daaraan moet jij je houden om een goede gelovige te zijn.

“Geloven in God” bestaat dan vooral uit het naleven van die 613 gedragsregels.

Als je die overtreedt, wordt God vertoornd op jou. Hij is een strenge, maar rechtvaardige rechter. Hij vraagt om verzoening. Wij weten hoe jij dat moet doen. Wij weten precies welk offer je in welke situatie moet brengen om het weer goed te maken tussen God en jou.

Een soortgelijk mechanisme ontstond er na de komst van Jezus in de kerk.

Vanuit orthodoxe hoek bijvoorbeeld: jij bent zondig en niet tot enig goeds in staat.

Je moet geloven dat Jezus de Zoon van God is. Letterlijk: God in mensen-gedaante.

Je moet geloven dat hij in de wereld is gekomen om voor onze zonden te sterven. Dat was het offer waartoe wij zelf nooit in staat zouden zijn. Zo verzoent de Vader zich met ons. Nou ja, met een klein deel van ons dan. Want velen zijn geroepen, maar slechts weinigen uitverkoren.

Je moet geloven dat Jezus de enige Weg naar de Allerhoogste is. Alle andere godsdiensten en religies zitten ernaast. Die zien het allemaal verkeerd. Helemaal verkeerd.

Je moet geloven dat Jezus uit de dood is opgestaan. Letterlijk, niks geen symbolisch gedoe! Etc. etc.

“Geloven in God” bestaat hier uit het aannemen van leerstellige uitspraken over God en Jezus.

Evangelicalen en Vrijzinnigen berijden in dit opzicht maar al te vaak hun eigen stokpaardjes.

Bij Lucas gaat het over een vorm van blindheid waarmee we allemaal behept zijn. Die kan ons parten spelen als we gaan proberen om Jezus’ woorden uit te leggen en in praktijk te brengen.

Maar veel breder nog speelt die blindheid ons maar al te vaak parten in ál ons denken en doen.

Het is nog niet zo eenvoudig om dat helder in beeld te krijgen. Maar dat is inherent aan het probleem, waarschijnlijk. Het is wel van groot belang om er zicht op te krijgen. Met het oog op onszelf. Op onze samenleving. Als het gaat om hoe we als mensen met elkaar - en met heel deze schepping - omgaan.

Hoe ontstaat deze vorm van blindheid? Misschien kan ik het zo uitleggen. Met een klein lesje psychologie:

Als kind ben je tot op zekere hoogte een onbeschreven blad. Je persoonlijkheid moet zich voor een groot deel nog vormen. Dat gebeurt door invloeden van buitenaf.

Door je ouders, met name. Maar ook door school, je vriendjes of vriendinnetjes. De sportclub waar je op zit. De kerk niet te vergeten, als je ouders daar toevallig wat actief bij betrokken zijn.

Door negatieve of juist positieve ervaringen die je opdoet naarmate je ouder wordt.

Allemaal stemmen van buitenaf, die op jou inwerken, allemaal stemmen die het milieu vormen waarin je opgroeit.

Die bepalen hoe jij in de wereld komt te staan. Wat je beter wel kunt doen en wat niet. Die jou vertellen hoe mensen in elkaar zitten. Hoe de wereld in elkaar zit.

Hoe jij in elkaar zit. Of beter gezegd: zou móeten zitten.

Veel van die stemmen maak je je in de loop van je leven eigen. Je internaliseert ze.

Maar hoe meer je je door al die stemmen laat leiden, hoe minder je in staat bent om de mensen en de wereld om je heen waar te nemen zoals ze zijn. Je ervaart alles en iedereen als het ware door bepaalde filters. Je kijkt altijd door een bepaalde bril. Om maar één voorbeeldje te noemen: als ik in de stad een jongeman zie lopen met een donker uiterlijk, een lange baard en een soort kaftan aan, gaat er iets anders door me heen dan wanneer het gaat om een blonde Fries, zal ik maar zeggen. Vaak onbewust, heel vluchtig allemaal. Maar toch.

In de dieptepsychologie wordt die hele manier om naar jezelf en de anderen te kijken het Uber-ich genoemd. In de volksmond noemen we dat: ons geweten.

Een bewust/onbewust systeem waarmee je anderen beoordeelt. En waarmee je op precies dezelfde manier ook jezelf beoordeelt. Jouw geweten vertelt je hoe jij eigenlijk zou moeten zijn. En indirect ook hoe anderen zouden moeten zijn. Als jij dus een oordeel hebt over een ander, zegt dat in wezen altijd iets over jouzelf.

Misschien mag ik een persoonlijk voorbeeld geven. Een voorbeeld dat wel illustratief kan zijn voor hoe we in de kerk met elkaar omgaan. Bij bepaalde typen gelovigen heb ik mijn oordeel heel snel klaar: ze gedragen zich alsof ze de wijsheid in pacht hebben. Ik ben daar allergisch voor: zie hem daar toch eens staan: bijbel in de ene hand, de andere hand zelfverzekerd in de broekzak. En maar oreren over wat Jezus precies van mij wil en wat niet. En waarom mijn manier van geloven ernaast zit. En dan maar meewarig nee-schudden als ik probeer om te verhelderen hoe ik de dingen zie.

Daar kan ik toch wel zó kwaad om worden!!!!

Maar waarom eigenlijk?

Aan de ene kant, denk ik, omdat ik in de loop van mijn leven die stellige zekerheid ben kwijtgeraakt.

En misschien wel onbewust jaloers ben. Ik denk het niet, maar dat zou kunnen.

De kans is groter dat de oorzaak hierin ligt, dat ik mij in de loop van mijn leven andere stemmen heb eigengemaakt, die mij hebben verteld dat God ons verstand verre te boven gaat. Dat wij uiteindelijk niets zeker wéten, als het over God gaat. Dat het in geloof eerder gaat om een intuïtie, een diepgevoeld soms wankelend vertrouwen: dat ik geborgen ben bij God. Zó gelovig in het leven staan, dat is mijn manier. En die projecteer ik nu op die ander. En zie dat hij het volledig anders beleeft

En daar begint de ellende.

Maar zodra ik me realiseer dat het zo werkt, en bovendien me realiseer dat wij mensen allemaal gelijk zijn in onze beperkte visie en beleving, dat het altijd **mijn** visie, **mijn** beleving is, de bril waardoor ik naar bepaalde dingen kijk, - dan kan ik met veel mildere ogen naar die ander kijken. En met mildere ogen naar mezelf.

Je realiseert je dat je altijd principieel een leerling van Jezus bent. En dat jij niet boven je leraar staat.

Dat jij en de ander allebei een balk in het oog hebben.

Heel lastig wordt het echter, als die ander zegt dat zijn blik helder is. Dat het allemaal is zoals hij het ziet en beleeft. En dat er geen sprake is van een splinter in zijn oog.

Nou, genoeg psychologie voor vandaag. Maar het is van belang om hierover je gedachten te laten gaan. Omdat dat hele idee van die balk en splinter voor zo ongelooflijk veel ellende zorgt, zowel binnen als buiten de kerk.

Afgelopen week stond er een mooi stuk in de krant van collega Bas van de Graaf. Over hoeveel mensen elkaar in de afgelopen twee jaar zijn kwijtgeraakt. Omdat ze het standpunt en de keuzes van de ander echt niet meer konden meemaken. Hoe dat wonden slaat in relaties. En hoe die wonden eventueel geheeld zouden kunnen worden.

Iets soortgelijks, maar dan binnen de kerk hebben we in het verleden meerdere keren meegemaakt bij alle afsplitsingen die er zijn geweest en die dorpen, gezinnen en families van elkaar hebben vervreemd. Allemaal varianten van balk en splinter.

Allemaal het gevolg van het feit dat wij vaak denken dat alles is zoals wij het zien en ervaren.

Waarmee we de fundamentele verbondenheid en eenheid van alle mensen kapot maken.

Ik heb het sterke vermoeden dat Jezus deze kleine gelijkenissen over blinden, balk en splinter en niet oordelen en niet boven je meester willen staan, niet voor niets aan het slot van zijn grote rede heeft verteld. Alsof hij wil zeggen: als jij nu na alles wat je hebt gehoord met mijn woorden aan de slag wil gaan, als je mijn woorden in praktijk wil gaan brengen, wees je er dan in Gods naam van bewust dat jij precies zoals alle andere mensen ziende blind bent. Dat jij evenmin als wie dan ook de wijsheid in pacht hebt.

Probeer mijn woorden maar, met alle vallen en opstaan, in alle bescheidenheid in praktijk te brengen. Draag goede vrucht.

In het vertrouwen dat God jou liefheeft. Dat je geroepen bent om barmhartig te zijn voor anderen zoals de Vader barmhartig is voor jou. Laat dat vertrouwen de rots zijn waarop jij je leven grondvest.

Amen.